

»Za kulturno atmosfero, v katero vstopa Sodobnost s trinajstim letnikom, so značilne reakcije tistih, ki jih je urednik povabil k sodelovanju: gibljejo se namreč od izrazito pritrtilnih, ki reviji obljublajo pomoč in vidijo v njej eno izmed možnosti, da slovenska kultura uveljavi svojo podobo brez odtujitev in omejitev, ki hrome njen avtonomni, svobodni razvoj in odvrtačajo pozornost od resničnih vrednot ter resničnih problemov, pa do takšnih odgovorov, ki kategorično zavračajo sodelovanje v reviji, češ da antinomično, polarizirano, ostro diferencirano duhovno ozračje ne dovoljuje sožitja sodelavcev z različno nazorsko in estetsko usmeritvijo pod isto revialno streho.«

Mitja Mejak, glavni in odgovorni urednik, št. 1, 1965

»Evropa, okrušek železa,
Evropa, tesni predor iz katerega se cedi krvava rosa,
Evropa, mrhovinasta Evropa,
Evropa, stara psica, Evropa, kočija za črve,
Evropa, olupljena tetovirana slika, Evropa, tvoje ime
je hripavo kokodakanje in tudi top udarec.
Razgrnil bom svoj robec, to bo zastava,
Oblekel se bom v najlepšo kožo,
Nataknil si bom lepe krempljaste copate.«

Aimé Cesairé v prevodu Radojke Vrančič, št. 2, 1965

»Prav založništvo je namreč ena najprominentnejših oblik uveljavljanja sleherne nacionalne kulture; očitek naši dosedanji praksi: zakaj naše založbe niso bile zmožne, da bi tesneje navezale nase slovenske pisatelje, publiciste in druge pisce in v tej zvezi prevzele tudi večjo odgovornost za propagando ob izidu njihovih del (kot je to v tujini bolj ali manj ustaljena praksa)? Ali je katera naših založb sploh kdaj, če naj uporabimo pri nas ne preveč udomačen izraz, »plasilala« enega samega pisatelja vsaj tako, kot se je potrudila pri nekaterih tujih (komercialnih) avtorjih?«

Okrogla miza o slovenskem založništvu, št. 2, 1965

Če je torej res, da ima slovenska sodobna gledališka omika v omenjenih procesih čedalje pomembnejšo vlogo, je toliko bolj porazna in prozaična resnica, da ta volja in vloga gledališča in njegovih ustvarjalcev naletavata iz leta v leto, od dne do dne na hujše težave banalne sorte. V mislih imam namreč ves zajetni korpus tistih organizacijskih in finančnih predlogov, ukrepov in preureditev, ki o njih vsi, kar nas je tako ali drugače povezanih z gledališčem, govorimo že nekaj let na najrazličnejših sejah in zborih vseh nivojev. Pravilniki in statuti, osnutki in preosnutki zakonov pa predpisov, ugotavljanja in zagotavljanje pristojnosti teatra v to ali ono teritorialno-politično skupnost, občinsko ali medobčinsko, okrajno ali republiško financiranje, dotiranje ali subvencioniranje, priporočila, obljubljanje in rebalansiranje...«

Vasja Predan, »Recimo bobu bob«, št. 3, 1965

»V odstotkih so razmerja med honorarjem za avtorsko polo leposlovne proze in povprečnim mesečnim dohodkom na zaposlenega v posameznih letih taka: leta 1951 je honorar za polo za 78 odstotkov višji od povprečne mesečne plače. Leta 1953 je honorar za polo za 33 odstotkov višji od povprečne mesečne plače. Leta 1956 je honorar za polo višji od povprečne plače le za dobrih 8 odstotkov. Leta 1958 sta honorar za polo in povprečni osebni dohodek približno enaka. Leta 1959 je osebni dohodek prvič večji od honorarja, in sicer za šestino...«

Poročilo komisije Društva slovenskih književnikov, št. 3, 1965

»Nazadnje ne pozabimo, da zahteva čustveno mobilizacijo družbe tudi njena odprtost proti zunanjemu svetu. Odprti smo proti direktni in indirektni indoktrinaciji od drugod. Številni dražljaji delujejo v naše kulturno območje, ki po razloženih fizioloških načelih in ob zavezništvu domačih imitatorjev pomenijo pravo »izpiranje možganov« za mnoge, zlasti še mlade ljudi.«

Dr. Miloš Kobal, Problemi sodobne družbe, št. 4, 1965

»Našo moralno problematiko v zadnjih desetih letih posebno izraža nasprotje med pomembnimi moralnimi potenciali in možnostmi: da svobodno, moralno uresničeni odnosi postanejo središče družbenega življenja, da tako morala dobi bistveno pomembnejše mesto kot v dosednji zgodovini in da se na ta način naša družba formira predvsem kot moralna družba na eni strani, in na drugi strani med razkrajalnimi silami in ovirami, ki onemogočajo, da bi se ta potencial popolnoma uresničil. Nemoči, da bi se v uresničevanju moralnosti združili vsi pozitivni činitelji, je krivo med drugim pomanjkanje idejnega jedra.«

Dr. Vojan Rus, Problemi sodobne družbe, št. 5, 1965

»Kongresov je dosti. Mogoče celo preveč. Naši dobi, ki ima najrazličnejše vzdevke – od atomskega do kozmičnega – bi lahko rekli tudi doba konferenc, kongresov, simpozijev. Res je, da bi mogli nad marsikaterim podobnih srečanj zamahniti z roko, rekoč kot Hamlet: Besede, besede, besede – ali pa kot Thackeray: Semenj ničevosti – res pa je tudi, da so ta mednarodna zborovanja največkrat izraz globoke in iskrene težnje po zblizevanju, sporazumevanju, sožitju. 33. kongres PEN na Bledu pa utegne postati eno najpomembnejših srečanj novejšega časa, saj se bo na njem zbralo izredno veliko število pisateljev, da bi razpravljali o enem osrednjih vprašanj našega poklica, namreč o mestu pisatelja v svobodnem svetu.«

Matej Bor, Koncept, št. 6, 1965

NIKO GRAFENAUER

Junaci se, junaci,
pa je le kamen v frači.

GLEDALIŠKI KRITIK

Vidmar vznemirja zaveso
s kar pravo namero,
žal pa ne piše s peresom,
temveč s sekiro.

REPERTOAR SNG

Vse bolj ko poslušam galamo,
vse bolj le v dva »ali« strmim:
ali Štih nima sreče z Dramo
ali pa Drama ne z njim.

Janez Menart, Zapozneli epigrami, št. 6, 1965

»Časopisi kod nas danas su u rukama usko orijentisanih grupa, koje ne nude nikakve nade da će se bilo kada osloboditi svoga nedemokratskog grupaštva in na taj način smo danas stavljeni pred pitanje, da li su neki od tih okoštalih časopisa potrebni, jer ih, osim Problema, niko ne čita. Možda bi bilo potrebno tim časopisima postaviti pitanje da li bi mogli da formulišu odgovornost časopisa prema svome vremenu in da li su svesni krivice koju svakim svojim novim brojem čine pred svojim vremenom.«

Dane Zajc v intervjuju za Književne novine, kot ga citira urednik Sodobnosti, št. 12, 1965

Pripravila J.B.